

УДК 343.97

Віталій Олегович НАЙДА,

слухач магістратури 1 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3072-7326>

Науковий керівник:

Юрій Володимирович ОРЛОВ,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1981-0794>

МИСТЕЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

В умовах посилення ролі соціальної взаємодії людей в сучасному українському демократичному суспільстві, відходу від радянської моделі, заснованої на домінуванні агентної поведінки більшості населення та стилю соціалістичного реалізму в мистецтві, пошуку нових практик та механізмів об'єднання і конструктивного діалогу, вільного вибору діяльності у сфері культури мистецтво може розглядатися як дієва платформа взаємодії творчої спільноти України з державними органами та інститутами громадянського суспільства у ході запобігання злочинності. Мистецтво, як і злочинність, виникає разом із людиною, постійно розвивається, знаходить нові форми вираження. Ремесло художника – слушно зауважував Х. Ортега-і-Гассет – полягає в тому, щоб, узявши крихітний шматочок реальності: який-небудь пейзаж, якусь фігуру, якісь звуки, якісь слова – примусити їх виражати увесь інший світ [1, с. 343].

У рамках нашого дослідження ми будемо спиратися на позицію Ю. Б. Борєва і розглядати мистецтво як «дублера» різних форм діяльності людини, що, не замінюючи жодної з них, моделює їх [2, с. 204-205]. При цьому зазначимо, що з точки зору впливу на злочинність інтерес представляє як масове мистецтво, так і його індивідуальні, перформативні модуси буття. Перше дозволяє у художній формі показати широкій громадськості негативний вплив злочинного способу життя на окрему особистість та на суспільство в цілому. Друге – використати творчість як практику індивідуального запобігання, припинення криміналізації особистості.

Під використанням мистецтва для запобігання злочинності ми розуміємо діяльність представників творчих професій, творчих спілок спільно з державними органами, інститутами громадянського суспільства, бізнес-структурами, міжнародними фондами та іншими суб'єктами, які беруть участь у створенні, поширенні та фінансуванні творів мистецтва, що відображають особливості формування особистості злочинця та жертви, детермінанти злочинності, фонові для злочинності явища, пропонують заходи для їх обмеження тощо, а також організацію та проведення творчих заходів (форуми, зустрічі, літературні клуби тощо), метою яких є залучення громадськості до творчого висвітлення і вирішення проблеми запобігання злочинності.

На нашу думку, запобіжний вплив мистецтва на злочинність розкривається у наступних основних напрямках:

1) на індивідуальному рівні: а) сприяння творчій самореалізації осіб, схильних до вчинення злочинів, сублімація агресивного потенціалу у творчій активності; б) виявлення, фіксація, рефлексія-споглядання у творчій, мистецькій діяльності витіснених безсвідомих факторів, комплексів, травматичного досвіду, які чинять соціально девіантогенний, в тому числі й криміногенний, вплив (арттерапія, що спирається на концепцію архетипів К. Г. Юнга). Ці напрями можуть реалізовуватись як елементи ранньої, а також посткримінальної профілактики, зокрема як складова програм ресоціалізації засуджених;

2) на груповому, масовому рівні: а) висвітлення у творах мистецтва образів, сцен, конфліктів, що відображають антиалкогольну і антинаркотичну пропаганду, підтримання законослухняного способу життя і засудження злочинної діяльності; б) об'єднання творчої спільноти України, її взаємодія з державними органами та інститутами громадянського суспільства з метою проведення мистецьких заходів, спрямованих на запобігання злочинності.

Зауважимо, що донесення інформації про будь-який твір мистецтва до широкої громадськості, а також, в окремих випадках, його створення і поширення можливе лише за умови взаємодії представників творчих професій, творчих спілок з державними органами, інститутами громадянського суспільства, бізнес-структурами, міжнародними фондами в організаційній та інформаційній сферах.

На основі запропонованих нами напрямів запобіжного впливу мистецтва на злочинність, суб'єктів та сфер взаємодії ми можемо запропонувати наступні заходи кримінологічного використання мистецтва:

- співробітництво з видавництвами з метою публікації спогадів співробітників правоохоронних органів, ветеранів органів внутрішніх справ і Національної поліції у сфері їх професійного досвіду протидії злочинності (мемуари, збірки віршів, оповідань, повісті, романи);

- проведення конкурсів, виставок дитячих малюнків, виступів дитячих колективів художньої самодіяльності, театралізованих постановок, спрямованих на засудження злочинності як явища та пропаганду законослухняного способу життя;

- співробітництво кінокомпаній зі співробітниками правоохоронних органів, ветеранами органів внутрішніх справ і Національної поліції у ході написання сценаріїв кінофільмів, окремих просвітницьких відео;

- проведення літературних вечорів, форумів, мистецьких резиденцій, з'їздів художників, поетів та інших митців, спрямованих на об'єднання творчої спільноти України навколо осмислення явища злочинності та висвітлення боротьби з нею творчості;

- розвиток і підтримка діяльності літературних та художніх гуртків, організація відповідних конкурсів на базі закладів вищої освіти МВС України, територіальних органів і підрозділів Національної поліції України та інших правоохоронних органів;

- організація зустрічей представників творчої спільноти, у тому числі сучасного мистецтва (стріт-арт тощо), з підрозділами взаємодії з громадськістю правоохоронних органів та профільними громадськими організаціями, спрямованих на запобігання злочинності через мистецтво;

- проведення масових заходів і концертів, присвячених вшануванню пам'яті правоохоронців, загиблих при виконанні службових обов'язків, тематичних творчих заходів, спрямованих на інформування громадськості про негативний вплив фонових для злочинності явищ (наркоманії, алкоголізму, домашньому насильству, самогубствам, дитячій безпритульності тощо);

- співпраця з міжнародними організаціями та фондами в рамках фінансування грантових соціальних проектів, спрямованих на запобігання злочинності через мистецтво;

- удосконалення типових програм ресоціалізації засуджених і практики їх реалізації з урахуванням превентивного потенціалу залучення осіб, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, до творчої мистецької активності, застосування підходів архетипічної арт-терапії з метою нейтралізації або послаблення криміногенного впливу безсвідомих комплексів;

- застосування архетипічної арт-терапії у системі ювенальної превенції, роботі шкільних психологів.

Підсумовуючи, зауважимо, що викладені вище положення щодо напрямів і заходів використання мистецтва у кримінологічних цілях є лише спробою пунктирно позначити ключові аспекти розкриття його кримінально-превентивного потенціалу. Певна річ,

останній поширюється далеко не на всі види злочинності. Скажімо, відтворення кримінальних практик в економічній сфері жодним чином, як видається, не може бути зменшене мистецьким впливом. Втім, значний сегмент злочинності неповнолітніх, політичної (зокрема, екстремізм, кримінальний сепаратизм, тероризм), а також агресивно-насильницької, рецидивної злочинності, наркотичних й деяких інших кримінальних практик цілком може бути підданий обструктивному мистецькому впливові. Зрештою саме соціально позитивна контркультура здатна бути конкурентом кримінально-субкультурним явищам, адже відомо, що останні є практично не «чутливими» до спроб імперативно-заборонного тиску. Водночас і саме мистецтво є вельми строкатим феноменом людського буття. Воно здатну зумовлювати не лише кримінально-превентивні, а й криміногенні ефекти, бути інструментом політичної пропаганди, соціальної дезінтеграції, вмістилищем антидержавницьких наративів й мови ворожнечі, ненависті. І це – ще один кримінологічно значущий аспект об'єктивації мистецтва, що потребує подальших ґрунтовних наукових розробок.

Список бібліографічних посилань

1. Ортега-и-Гассет Х. Эссе на эстетические темы в форме предисловия // Эстетика. Философия культуры / Х. Ортега-и-Гассет. М. : Искусство, 1991. С. 335–378.
2. Боров Ю. Эстетика. М. : Русь-Олимп ; АСТ ; Астрель, 2005. 829 с.

Одержано 09.03.2021

УДК 342.825

Діана Владиславівна НЕСТЕРЕНКО,

*студентка 1 курсу Інженерного навчально-наукового інституту
Запорізького національного університету
Науковий керівник:*

Петро Валентинович РЕКОТОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноосвітніх дисциплін
Інженерного навчально-наукового інституту
Запорізького національного університету*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В УКРАЇНІ

Копіювання, модифікація та підробка електронних документів призвели до актуалізації проблеми забезпечення їх збереження із застосуванням спеціальних засобів і методів захисту та відповідного нормативного забезпечення.

Згідно з ч. 1 ст. 205 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), договори можуть укладатися усно або в письмовій (електронній) формі [1], причому в останньому випадку має місце складання електронного документа, що завершується накладанням електронного підпису (ст. 6 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [2]).

Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного підпису, а електронний підпис – дані в електронній формі, які додаються до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані та призначені для ідентифікації підписувача цих даних (ст. 7, ст. 1 Закону України «Про електронний цифровий підпис» (далі – Закон про ЕЦП)) [3].

Законодавець передбачає три види електронних підписів: електронний цифровий підпис, електронний підпис одноразовим ідентифікатором та аналог власноручного підпису.